

שמעתא עמיקתא

פרשת שופטים | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לתקיעת שופר

בעל תוקע

הראוי להיות בעל תוקע

מן הראוי ליתן לתקוע לצדיק והגון, ובלבד שלא יהא מחלוקת בדבר, ועכ"פ צריך שידע לכוין להוציא הצבור בתקיעתו. [מ"ב ס"ס"ק ב].

שי"ן בעל תוקע

אחר תוקע ולא השי"צ כדי שלא יתבלבל, ואם הוא מובטח שחוזר לתפלתו, מותר לו לתקוע. [שו"ע (סי תקפה סע ז)]. ואם מתפלל מתוך הסדר והמחזור לכו"ע דינו כמובטח. [מ"ב ס"ק"ד]. ומ"מ אף אם אינו מובטח שחוזר לתפלתו, דוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשי"צ לתקוע, אבל תקיעות שתוקעין מיושב, דהיינו קודם שמתפללין מוסף, מותר לשי"צ לתקוע. [רמ"א (שם)]. ועיי' להלן בדיני מקרא המנהג בזה.

בעל תוקע שהוא אבל

בעל תוקע שהוא אבל תוך ל' או י"ב חודש, דינו כשי"ץ שהוא אבל שלא קוראים לו אלא אם אין אחר. [עיי' במטה אפרים (סי תקפה אות ז) שדינו כשי"ץ]. ומ"מ באופן שתוקע להוציא יד"ח, מברך גם ברכת שהחינו. [הגרשו"א זצ"ל (ששי"כ פס"ה הגה קכה)].

לבישת קיטל

נוהגים שהבעל תוקע (אפי' הוא אבל) לובש קיטל או בגד לבן, אף במקום שאין שאר הצבור נוהג ללבוש קיטל (ויכול ללבוש אחר קרה"ת). [מט"א (סי תקפד אות ג וסי תקפה אות א)].

להוציא רבים יד"ח בשיצטרך להתפלל ביחודות

מי שנמצאין בתחומו צבור שאין בידם לתקוע, ובידו לילך לתקוע לפניהם, יעשה כן אף אם יפסיד על ידי זה תפלה בצבור, כדי לזכות את הרבים בקיום המצוה. [הגרשו"א זצ"ל (שם) פי"ב אות יא].

בעל תוקע ששפתיו נפצעות

בעל תוקע שרוב הפעמים שפתיו נפצעות ע"י התקיעות, כל שאין הדבר קורה בכל פעם מותר לו לתקוע. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ב אות ה)].

כוונת שומע ומשמיע

התוקע צריך לכוון להוציא השומעים יד"ח, והשומעים צריכים לכוון לצאת יד"ח. ושי"ץ דעתו מן הסתם להוציא. [שו"ע (סי תקפ"ט סע"ו ט) ומ"ב (סי תקפ"ט ס"ק ה)].

מוציא רבים יד"ח

אינו מחויב בדבר

כל שאינו מחויב בעצם המצוה אינו מוציא, אחרים ידי חובתן. [שו"ע (רס"י תקפ"ט) ומ"ב (סי"ק א)]. ועיי' לעיל מי הם הפטורים והחייבים בתקיעת שופר.

הרש ושוטה

חרש, אפילו מדבר ואינו שומע, אינו מוציא דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא. [שו"ע (סע"ב)]. אבל שומע ואינו מדבר, מוציא אחרים ידי חובתן. [רמ"א (שם)]. דעת הרמב"ם (שם אות ד) דחרש המדבר ואינו שומע חייב, עיי"ש. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון ע"א. ואפילו לכתחלה יכול אחר לברך והאלים יתקע. [מ"ב (סי"ד)]. ושוטה פטור וע"כ אינו מוציא רבים יד"ח. [שו"ע (שם)].

הרש השומע ע"י מבשר

חרש ששומע ע"י כלי כמין חצוצרות חייב בשופר. [מ"ב (סי"ד)]. ואם שומע רק בעזרת מכשיר שמינה חשמלי, הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים אם שמינה זו נחשבת שמינה. [עיי' בשבט הלוי (ח"ה סי' פד), באג"מ (ח"ב סי' קה וח"ד ק"ה) ובמנח"ש (ח"א סי' ט)]. ועיי' עוד בגליון קני"ח. ועל כן לכתחלה אין לצאת על ידו ידי חובה אלא אם כן אין אחר.

סומא

סומא חייב בתקיעות ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו אם לא ימצאו בקי כמוהו ויחזירוהו למנויו. ולכתחלה אין לסלקו מפני שהוא סומא אף על פי שנמצא בקי כמוהו. [שו"ע (סי תקפ"ט סע"ו ז)].

קטן

קטן פטור ועל כן אינו מוציא רבים יד"ח. [שו"ע (סי תקפ"ט סע"ו)].

לתקוע עבור קטן

גדול אפילו כבר יצא מותר לו לתקוע עבור קטן. [ח"מ"א (כלל קמ"א אות ז)]. ואם הקטן יודע לתקוע יכול לתקוע לעצמו, ומותר לתקוע אף שלא לצורך מצוה כגון שכבר יצא יד"ח. [רמ"א (סי תקצו)]. ואף אם ראש השנה חל בשבת, יש אומרים שמותר לתת לקטן לתקוע. [עיי' במ"א (סי שמ"ג ס"א) בשם הר"י וההנהגות אשר"י]. ויש אומרים בזה. [עיי' בר"ן (נדרים לו), בח"י החת"ס (אוי"ח סי' פג ד"ה ומ"מ), ברע"א (דו"ח מע"י החי"ת) ובר"י (סי תקפ"ט אות ה)]. והעיקר כדעה ראשונה. [חת"ס (סי' פג ד"ה ומ"מ)]. וכן פסק בחנך לער (פ"ו אות ה). והארכנו בס"ד בשמעתא עמיקתא דיני קטן וחינוכו].

לתקוע עבור קטנה

יש מי שאומר שיש לגדול להמנע מלתקוע בשופר ביו"ט עבור קטנה אפילו הגיעה לגיל ששי"ך בה חינוך במצות, אם אין הגדול יוצא בתקיעה זו. אםכ"פ קטן יכול לתקוע עבורה. [חנך לער (פ"ב בה"ה ז) כי בלא"ה דעת כמה פוסקים שאין לתקוע לנשים כשכבר יצא]. ויש מתיירים לתקוע אף עבור קטנה. [הגר"ח"ק שליט"א (תורת המועדים סי"ק ב)].

נער שלא נתמלא זקנו

בן י"ג שנה כ"ז שלא ידענן שהביא ב' שערות (והיינו עד שנתמלא זקנו) אינו יכול לתקוע להוציא אחרים. [סי"ק ב].

התוקע בכמה מקומות

זמן לכוון לצאת ידי חובתו

מי שתוקע בכמה מקומות, יש לו לכוון לצאת יד"ח בעצמו בתקיעות שתוקע בראשונה. שמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה, ואולי לא יהיה יכול לתקוע אח"כ. [מט"א (סי תקפה אות ט)]. ועיי' בלחם הפנים (על הקשיו"ע הל' שופר) שבכ"ה יכוין שלא לצאת רק במקום האחרון, כדי לחוש לדעת השאג"א (סי' יג) בשם הגאונים שבמצוה דאין לא אמרין אפי"י שיצא מוציא. ובהרצ"ב (אוי"ח ח"ב סי' פח) הביא מהאדר"ת שעתה תוקעו שיתקו על תנאי, שאם הדיון הוא כהגאונים אינו רוצה לצאת בראשונה. ועיי"ש שפסק בדבריהם].

אין בידו לתקוע לי תנאי, ויש תקיעות בכל מקום (כגון בבית חולים)

התוקע בכמה מחלקות בבית חולים ואין בידו לתקוע לי קולות (עיי' דינם להלן) בכל מחלקה, יתקע יי קולות בכל מחלקה. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי ח"ג פט"ז אות ט)].

מקרא

נוהגין בני אשכנז להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה. [רמ"א (שם)]. המקרא מקריא גם תקיעה ראשונה בקול מתחיל ותקיעה אחרונה בקול גמר. תשר"ת דמיושב (במקום שנוהגים לתקוע שברים תרועה בנשימה א') יקריא השברים תרועה בנשימה אחת או עכ"פ יהיה רק הפסק כלשהוא קצר. ובתשר"ת דמעומד (במקום שנוהגים לתקוע ש"ת ב' נשימות) יקריא שברים תרועה ב' נשימות (שהוא הפסק קצר בלבד). [לוח אר"י (שם)].

הראוי להיות מקריא

המתפלל שחרית מקריא לתוקע, ובמקום שיש מו"ץ הוא מקריא. [מ"ב (סי"ק יח)]. ועיי' במט"א (סי תקפה אות ב) שראוי לבעל תוקע והמקרא להתעורר יותר בהרהור תשוב, עיי"ש].

לבישת קיטל

נוהגים שהמקרא אפי' הוא אבל לובש קיטל. ויכול ללבוש אחר קה"ת. [מט"א (סי תקפ"ד)].

להכריז לכוון לצאת ידי חובה ושלא להפסיק בין התקיעות

יש מקומות שנוהגים שהמקרא מכריז שעל השומעים לכוון לצאת ידי"ח "מצות שופר". ויש מקומות שנוהגים להכריז שלא להפסיק בדבור בין התקיעות. כמו כן רצוי לעשות סימן עי"מ שצבור ידוע אם הבעל תוקע יחזור על הסדר המתחלה או על קול האחרון (כגון דפיקה א' היא חזרה על אותו קול, ב' דפיקות על כל הסדר), ולהודיע לצבור על כך.

שמע תהלת התקיעה בעודו מקריא

התחיל לתקוע טרם שסיים המקריא להקריא, יצא גם המקריא בשמיעתו. [הגרשו"א זצ"ל (פי"ב אות ט)]. והעירוני שבמקור חיים (קיצור ססי תקפה) כתב דיש להזהר בזה. ודעת הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי פט"ז אות יד) שהמקרא לא יוצא בכ"ה, משום דאינו מתכוין לצאת עד גמר קריאתו. ולפי דבריו עליו לכוון להדיא לצאת גם באמצע המילה].

דיני השופר

שופר מאיל

שופר של ראש השנה מצותו לכתחלה בשל איל (לזכר עקידת יצחק). ובכלל זה גם כבשה נקבה, אלא דהמהדרין ביותר נוהגין לחזור אחר של איל דוקא. [שו"ע (סי תקפ"ט סע"א)]. ועיי' בכ"ה"ח (אות ב) והכבש נקרא איל לאחר י"ג חודש ויום אחד. וכיון דיש בזה משום הידור מצוה, אם מבקשים ממנו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שלשי. [מ"ב (סי"ק ה)].

שופר של פרה, שור ושאר החיות

שופר של פרה פסול. [שו"ע (שם)]. וה"ה של שור, והטעם מפני שנקראו קרן ולא שופר. [מ"ב (סי"ק ו)]. וכן קרני רוב החיות שהם עצם אחד ואין להם מבנים זכרות (כמו הראמים והצביים וכדו'), פסולים. [שו"ע (שם)]. ופסול שלהם הוא משום דשופר צריך להיות חלול, דשופר הוא מלשון שפופרת. ופסולים אלו דפרה ודעצם אחת, הם מן התורה ואפילו אין לו שופר אחר אין לתקוע בהם. [מ"ב (סי"ק ז)].

שופר מבהמה שאינה טהורה
י"א ששופר מבהמה טמאה, פסול. [רמ"א (שם)]. ויש מפקפקים, וע"כ אם אין לו שופר אחר יתקע בו אכן לא יברך עליו. ומ"מ שופר של נבילה וטריפה כשר לתקוע בו. [מ"ב (סי"ק ח)].

שופר כפוף

שופר של ראש השנה מצותו לכתחלה שיהיה כפוף (לסימן שיכפפו לבם למקום). [שו"ע (סי תקפ"ט סע"א) ומ"ב (סי"ק ג)]. ועיי' במנח"ש (ח"ח סי' נד ד"ה אמנם) ובחוט שני (רי"ה עמ"י נט) לענין שופר פשוט שכפפו אותו. ואפי"ו אם הוא כפוף קצת מקרי כפוף. [הגר"ח"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ"י נט)]. ולדעת רוב הפוסקים מעלת כפוף עדיף על של איל (שאינו כפוף). [מ"ב (סי"ק ה)]. וכמו"כ מעלת כפוף עדיף על שופר שקולו יפה יותר. [הגר"ח"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ"י נט)].

שופר נקיב או סדוק

השופר צריך להיות שלם ללא נקבים או סדקים. ואם השופר סדוק או נקיב יש לשאול שאלת חכם. [עיי' בשו"ע (סי תקפ"ט סע"ו ז)].

נפגם

שופר שנפגם כשר. ומ"מ אם ראהו קודם ר"ה טוב יותר לתקנו שלא יהיה נראה פגום. [עיי' במ"ב (סי תקפ"ט ס"ק לו)].

בדיקת שלמות השופר

מוטל על כל ת"ח להשיגח בכל ימי אלול על השופר שעתידים לתקוע בו ב"ה אם אינו נקיב ונסדק, וביותר הדבר מוטל על רב העיר. [אלף המגן (סי תקפ"ט ס"ק לב) בשם שלחן שלמה].

דיני התקיעות

תקיעה מעומד

צריך לתקוע ולברך מעומד. [שו"ע (רס"י תקפה) ומ"ב (סי"ק א)]. ולפי"ו אין לסמוך על שום דבר באופן שאם ניטל אותו דבר יפול, שבכ"ה"ג חשיב כשישבה. ומ"מ אף בשישבה בדיעבד יצא. [מ"ב (סי"ק ב)]. ונהגו שהצבור עומד (אף בתקיעות דמיושב שהם לפני מוסף, אע"פ שמעיקר הדיון יכולים לשבת בתקיעות אלו). ויש יחיד שומע תקיעות לצאת בה ואינו עתיד לשמוע על סדר הברכות, צריך מדינא לעמוד לכתחלה. [מ"ב (סי"ק ב)].

מקום התקיעות

נוהגין לתקוע על הבימה במקום שורקין. [רמ"א (שם)]. ובתקיעות דמעומד עומד במקומו וא"צ לעמוד על הבימה. [מ"ב (סי תקפ"ט ס"ק ט)]. והמנהג הפשוט לתקוע גם תקיעות אלו ליד הבימה. [ועיי' במטה אפרים (סי תקפ"ט אות ט ויא)].

לתקוע בצד ימין

טוב לתקוע בצד ימין (של הפה), אם אפשר לתקוע בכך. [רמ"א (סי תקפה סע"ב) ומ"ב (סי"ק ח)]. וי"א שאף איטר יתקע בצד ימין של העולם. [כן מצד השעה"צ (אות יח) דלא כהמ"א], וי"א שיתקע בצד ימין שלו שהוא שמאל של כל אדם. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש שם פי"ב אות ה) ע"פ המ"א]. ובשעת התקיעות יהפוך השופר למעלה (ולא לצדדים), שגא"י "עלה אלקים בתרועה". [רמ"א (שם) ומ"ב (סי"ק ט)].

מקום שאינו נקי

השומע קול שופר במקום שאינו נקי, אם לא יהיה באפשרותו לשמוע אח"כ במקום אחר, מותר לו לכוון לצאת בשמיעה זו. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ב אות ז)]. עיי' בב"ה"ל (סי תקפ"ד ד"ה שמע).

נופח הברכות

קודם שיתקע יברך : לשמוע קול שופר. [שׁויע״ע (סיי תקפה סעי ז)]. ובדיעבד אם בירך לתקוע בשופר, או על תקיעת שופר, או לשמוע בקול שופר, יצא. [מ״מב (שם ס״ק ד) דלא כפ״ר״ח]. ובתיבת ״קול״ יגיבה את קולו ויארץ קצת. [מ״טא״א (סיי תקפה אות ז)].

ברכת שהחיינו

ביום ראשון של ר״ה מברכים ברכת שהחיינו. וביו״ט שני, דעת השו״ע שלא מברכים. ואם חל יום ראשון בשבת, מברך שהחיינו ביום השני. [שׁויע״ע (סיי תר סעי ג)]. אולם דעת הרמ״א שיש לברך שהחיינו אף ביום שני (אפילו אם חל יום ראשון בחול), וכן המנהג אצל בני אשכנז. ומ״מ לתחילה טוב שילבש הפעל בגד חדש ויכונן לפטור גם מצות שופר. [נרמ״א (סעי)].
ובן ספרד השומע תקיעת שופר מבן אשכנז ביו״ט שני של ר״ה, מותר לו לענות אמן על ברכת שהחיינו, ואע״פ שצ״ל למנהג הספרדים אכן מברכים, הואיל וכך הוא סדר המברך לא נחשב הפסק. [הגרשׁו״א זצ״ל (הלכ״ש פי״ב הגה כב)].

כיסוף השופר בשעת הברכות והתפלה

יש נוהגים לכסות השופר במפה בשעת הברכות. [א״ר (סיי תקפה אות ח) בשם הגהות מנהגים (אות ק) ובאר היטב (סיי תקצג)]. ומ״י יש להחזיק השופר כשמברך. ועל כן יתחוב היד תחת המפה ויאחזנו או יחזיקנו ע״י המפה. [אף המגן (שם ס״ק ב) שם סודר היעב״ץ. ובה״ח (אות יד)]. וכמו כן לפי המנהג הנ״ל יש לכסות השופר (ואם יש לו כמה יכסה את כולם) בין סדר וסדר ובכל שעת התפלה בשעה שאין תוקעין בו. [כפ״ח (שם) ואף המגן (אות ז)]. ויש נוהגים כן על אף שלא נוהגים לכסותו בשעת הברכות. [אלף המגן (שם ס״ק ה)]. ועיישׁ ובאבניז (סיי תלא) הטעם לכיסוי השופר].

מכריץ עובר אחרים (הוא כבר יצא)

אין חילוק בין אם מברך לעצמו, או שכבר יצא ומברך להוציא אחרים, בכל אופן מברך התוקע שתי ברכות והזכרות. [נרמ״א (סיי תקפה סעי ג)]. ומ״מ באופן שכבר יצא התוקע בעצמו, אם הם פחות מעשרה טוב יותר שיברכך השומעים בעצמן שתי הברכות, אלא אם כן אינם יודעים לברך בעצמן אז יברך בשבילן להוציאן, ומנהג העולם להקל להוציאן בכל אופן ואין למרות בהם כי כן הוא עיקר הדין. [מ״מב (שם ס״ק ה) ושעה״צ (אות ט)].

אם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר א״צ לברך. אבל בין ברכה

לתחילת התקיעות צריך לברך [מ״מב (שם ס״ק ד)], ומ״מ אם היה השופר מונח לפניו על השולחן אינו צריך לברך שוב, שמסתמא דעתו היתה על כולם. [מ״מב (שם ס״ק ח)].

התחיל ואינו יכול להשלים

אם התחיל לתקוע ואינו יכול להשלים, ישלים אחר ואפילו ג' או ד'. ודי בברכה שבירך הראשון, והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה (שאם לא היו שם באותה שעה צריכים לברך לעצמן בלחש קודם שיתחילו לתקוע, אך אם כבר יצא ידי חובתו תוקע בלא ברכה, כיון שהצבור כבר שמעו הברכה מהראשון). ואפילו אם בירך ולא יכול לתקוע כלל, השני תוקע בלא ברכה ולא היא ברכה לבטלה (כיון שהשני יוצא בברכתו). [שׁויע״ע (סיי תקפה סעי ג) ומ״ב (סיי יא יוב)]. ועיי בשעה״צ (אות כז) שאפי יצא הראשון והלך לו או שסגם אונן ולא שמע התקיעה, אעפ״כ לא הוי לבטלה כיון שהשני יוצא בה. ומ״מ לכתחלה אסור לראשון לצאת ולא לשמוע התקיעות, דאין כדאי שיברך זה על דעת שיתקא אחר].

הפסק והיסח הדעת

הפסק בריבור או היסח הדעת בין הברכות לתקיעות

לא ישח, לא התוקע ולא הצבור, בין ברכה לתקיעות. [שׁויע״ע (סיי תקצב סעי ג)]. ואם דיבר חוזר ומברך. [מ״מב (סיי ק)]. ואפילו ברמיה יש להזהר לכתחלה (אבל בדיעבד א״צ לחזור ולברך).

[מ״מב (סיי כה ס״ק כט)]. ובדיעבד אם דיבר בענין התקיעות אינו חוזר ומברך. [שׁויע״ע (שם) ומ״ב (שם)]. ואם אירע שמוכרח לקר בשני התקיעות כגון לומר להביא שופר, או לשכשכו במים שלא יכול לתקוע שמוכרא בו, מותר לעשות כן אף לכתחלה. [מ״מב (שם)].

נפסלו התקיעות

בירך ותקע, והסדר נפסל (סדר נקרא אותה שורה) אינו צריך לחזור לברך כי באופן זה אין משום הפסק. [שׁויע״צ (סיי תקפה אות ט)]. ועיישׁ במ״ב ס״ק טו. אלא שצ״ע מהמ״ב ס״ק ז' שכתב שמי שממע ט' תקיעות בטי שעות ביום, יצא, לא שׁי״א דוקא אם לא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה בבא. ועייכ יחזור לתקוע בלא ברכה. וביאר בשעה״צ (אות יג) שלא יברך כי יש חולקים שאין בזה הפסק. ומבואר שעכ״פ לדעת המחמירים דהאי צריך לחזור ולברך, ולכארי צ״ע דמאי שם מהנ״ל שא״צ לחזור ולברך. ועיי מה שנוגע לכאן בה״ל (סיי תרצ ד״ה הקורא) במ״מב (סיי תפט ס״ק לב)].

תיכף אחר שבירך נשמעו תקיעות מבהכ״נ הסמוך

אם אחר הברכות שומעים קול שופר מבית הנכסת הסמוך, נראה שיש להתמתן בין הברכה לתקיעות כי יש שוברים שיש בקולות אלו משום הפסק בתקיעות וממילא יש גם משום ברכה לבטלה (ולשטרות אלו). [עיי בשו״ע (סיי תקצב סעי ז) שסי״ל שאף תקיעה במתעסק מפיסקיה בתקיעות. ואיכ לדעתו אם הבעל תוקע יתקע ולא ימתן עד שיגמרו לתקוע מבהכ״נ השני יש לחוש משום ברכה לבטלה כי התקיעות ודאי יהיו פסולות ואע״פ שמבואר לעיל שאין הפסק כשנפסלו התקיעות י״ל כי כונת הבעל תוקע לתקוע תקיעה כשרה אלא שתקל או טעה, אבל הכא יודע ולכתון שאין עס תקיעה כלל לתקיעות. ובלא״ה גם התם אף הפסק בדעת אבל לכתחילה בודאי שאין להפסיק, וכיון שהתקיעות נפסלות אין לחוש משום הפסק כי הוא הפסק לצורך התקיעות דלא חשיב הפסק לכ״ע כמבואר בסיי תקצב״ש עי ג. ואע״פ שהמ״א חולק על השו״ע, מ״מ דעת המ״ב שיש לחוש בזה לכתח' ועיכ כתי' שיש להזהר כששומע תקיעות מבהכ״נ הסמוך, ואף שהמ״ב לא מיריר להדיא במקום חשש הפסק מ״מ מסתבר ללחמיר כי יש לחוש משום ברכה לבטלה מחמת דעת השו״ע. ולא להרמ״א סיי קס״ז דסי״ל שאסור לומר האבילות את הבמהלה לפני שמתחיל לבלול ע״מ הנמצל מאיסור רבנו, מ״מ הכא שאנן שהוא לצורך התקיעה עצמה, ועוד דהוי הפסק בשתיקה דקיל טפי כמבואר במ״ב בסימן רנ, ועוד דהכא חמיר מאה דהרמ״א כי לדעת השו״ע נמצא רורם הפסק בדיים כשתוקע, ועיי מ״שׁיכ בשמעתא עמקתא גליון קס״ג. וכמ״כ אין יתקע ויסמך על המקילין ע״מ שלא להפסיק מ״מ יצטרך לדון ולתקוע ועל דעת המחמירים כני״ל, ואיכ יש לחוש קצת לתוקע שלא לצורך שהוא שבות, עיי ברמב״א (סיי תקצב). ולענין הפסק מחמת קולות השמענים מהבהכ״נ האחר עד שהבעל תוקע יתחיל לתקוע אין לחוש כי לא מכוונים לקיים המצוה ע״י שמיעה זו (ובעינין כוונת שומע ומשמע כני״ל), אבל בשמעתם תוך כדי התקיעות יש הפסק לשו״ע אפי' לא מכוונים לצאת כמבואר שם ובבא״ויה (שם). ולזה הסיכמו מחשובי המורים שליט״א].

הפסק לאחר תחלת התקיעות

אפילו לאחר תחלת התקיעות יש לאיש עד סוף תקיעות דמעומד. [שׁויע״ע (סיי תקצב סעי ג)]. דהרבה שאלו קודם התקיעות קאי ג״כ על תקיעות דמעומד. [מ״מב (סיי ק)]. וי״א שאסור לדבר עד לאחר ל' תקיעות שתוקעין לאחר סיום התפלה (עיי בהז לקמן). [וחי״א (כלל סעי א) אות ז]. ועיי בקיצור הלכות המועדים (בלקצ״ק דיני תקיעות הגה ק) שהנוהגים להזר לתקוע לאחר סיום התפלה עוד סוגי תקיעות לצאת עוד דיעות, יש להם להזהר שלא ידברו עד לאחר הסיום של תקיעות אלו]. ויש מקילין בזה. [עיי קצה למטה (סיי תקצב ס״ק ז) ובילקוט הגרשוני (רסיי תקצב)].

יש שבר באמצע סדר של התקיעות

מי שחש בתשׁו״ת בין שברים לתרועה מעניני התקיעה, אע״פ שא״צ לחזור ולברך, מ״מ יש לצדד שלא יצא וצריך לחזור ולתקוע אותו סדר (אותה השורה). [מ״מב (שם ס״ק יג)].

הפסק מענין התקיעות (אמירת י״ה רצון) לאחר סדרי התקיעות)

בין תקיעות דמיושב דמעומד שרי לכתחלה להשיח מענינין. [נרמ״א (שם ומ״ב ס״ק יב)]. אולם י״א שבין הברכה עד סוף תקיעות דמיושב אסור להפסיק אפילו בתפילות, לכן לא יאמר יהי״ה הנדפס במחזורים בין התקיעות דמיושב, רק יהרהר בלבו ואל יוציא בפיו, או שיאמר יהי״ה אחר גמר התקיעות דמיושב. [מ״ב (סיי תקצב ס״ק יג) עיפ הדח״ח. ועיי בתשובות והנהגות (יהי״ה סיי שדמ) שם נהג הגר״ח זצ״ל]. ויש מקילים בזה, ועל כן במקום שנוהגין כן אין למחות בידם. [שעה״צ (סיי תקצב אות ט) עיפ היעב״ץ]. ובלבד אופן עונים ברוך הוא וברוך שמו על ברכות בחזרת שׁי״ץ. וכן מותר לגנו עמו נווני התפלה כנוהג, ואין חוששין בזה להפסק כלל. [הגרשׁו״א זצ״ל (שם פי״ב הגה כה)].

הברכות

ברכת אשר יצר

מותר להפסיק בברכת אשר יצר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וכן בין סדרי התקיעות דמעומד. [מנח״י (חיג סיי מד וח״ד סיי מז) משום דהוי מצוה עוברת דפן יצטרך עוד הפעם לצאת לנקביו ותתבטל הברכה. וכן פסק הגרשׁו״א זצ״ל (הלכ״ש פי״ב אות ט)].

הפיח דעתו בין התקיעות

אם היסח דעתו או הפסיק בדבור בין התקיעות יצא בדיעבד. [מ״מב (סיי תקפח ס״ק ו) ושעה״צ (אות ז)].
להרהר בדברי תורה

מותר להרהר בדי״ת בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד. [מקראי קדש (ימים נוראים סיי ט)].
אמירת תהילים

מותר לומר תהילים ואין בזה משום הפסק. [יסוד ושרש העבודה (שער יא פי״ד), הגר״ח זצ״ל (ארחות רבנו ח״ב עמי קצא) והגרנ״ק זצ״ל (חוט שני רי״ה)].

סדר התקיעות

כמה תקיעות חייבים לשמוע

חייב אדם לשמוע בר״ה תשע תקיעות, תקיעה תרועה תקיעה ג״פ. [שׁויע״ע (סיי תקצ סעי א)].
תרועה מהי

יש אומרים שתרועה האמורה תורה נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה, או אם היא מה שאנו קורים שברים, או אם הם שניהם יחד, לפיכך, כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר״ת ג' פעמים, ותשׁו״ת ג' פעמים, ותר״ת ג' פעמים (סך הכל ל' קולות). [רמב״ם (פי״ג ה״ב-ג). וביאר המ״ב (סיי ק) דאין יוצא במה שתקע תשר״ת, דדילמא כונת התורה על שברים לחוד וקמפסיק

בתרועה בין שברים לתקיעה אחרונה, לכך חוזר ותוקע שברים לחוד. ומחמת זה הטעם צריך לתקוע ג״כ תר״ת ואין יוצא במה שתקע תשר״ת, דלמא כונת התורה על תרועה לחוד והפסיק מתחלה בשברים בין תקיעה לתרועה]. וי״א שאין ספק בדבר ומה״ת יוצאים אם תקע ג״פ תשר״ת או תשׁו״ת או תר״ת, אלא שחז״ל קבעו שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד לתקוע תשר״ת תשׁו״ת תר״ת. [רב האי גאון הובא בראשׁי (רי״ע פי״ג), ברין (שם י. י) ד״ה אתקין) ובריטביא בתשובה]. והעיקר כדעה ראשונה. [שׁויע״ע (סיי תקצ סעי ג) וניזכ״. ועיי במ״מ (סיי תקצ מ״ז סי ק א) שכת' דמ״מ לדעה הראשונה ספק הוא ומצטרף לסיי. ובשעת הדחק סומכים על דעת המקילים, כמבואר במ״ב (סיי תקפו ס״כ כו וסי תר ס״ק ז). ועיי כפ״ח (סיי תר אות יג)].
תקיעות דמיושב ומעומד

אע״פ שמה״ת מספיק בתשע קולות (ומספק עושין ל' קולות), מ״מ קבעו חז״ל לתקוע תקיעות לפני תפלת מוסף ״תקיעות דמיושב״ ובמוסף ״תקיעות דמעומד״ (יש נוהגים לתקוע רק בחזרת השׁי״ץ ויש נוהגים עפ בומן העמידה). וכמ״כ תקנו חז״ל לומר פסוקי מלכויות זכרונות ושופרות, ולתקוע עפ גמר הברכה אחר אמירת פסוקי מלכויות, וכן לזכרונות ושופרות. מ״מ תקיעות דיחיד וכן דמיושב שתוקעין אותו בצבור בלי אמירת פסוקי וברכות מלכויות זכרו״ש, אין להם ענין למלכויות זכרונות או שופרות. [עיי בר״ה (לב). והוכיחו הרמב״ן (שורש א ד״ה בראשונה) והרביטביא (ר״ה לד' ד״ה תקיעות) שאין זה אלא מדרבנן. ועיי במ״ב (סיי תקצ ס״ק לה) דתקיעת דמעומד הם עיקר, אלא דעי' במ״ב (סיי תקפה ס״ק יד וסי תקצא ס״ק ג) שיד״ח מה״ת בתקיעות דמיושב. ועיי עוד בתשובות והנהגות (חי״ד סיי קלט)].

תקיעות דמיושב ומעומד ליחיד

חובה זו היא חובת הצבור ולא חובת יחיד. [שׁויע״ע (סיי תקצב סעי ג) ומ״ב (סיי ק) ח]. ועיישׁ דמה״ט יחיד אינו מפסיק לפנות לצורך התקיעות, ואפי' יש לו מי שיתקע לו]. (אלא שאין יחיד לשתף עצמו על הצבור. [חזו״א (סיי קול ס״ק ז)].) ומ״מ יש מי שאומר שהתוקע עבור יחיד ל' קולות, טוב לעד שיכוונו התוקע והשומע שהתשרׁת הראשון הוא לשם מלכויות, והשני לזכרונות והשלשי לשופרות. וכן בתשׁו״ת ובתר״ת. [הגרשׁו״א זצ״ל (הלכ״ש פי״ב אות ט)].

תקיעות מעכבות זו את זו

תקיעות מעכבות זו את זו, ועל כן אם אינו יודע אלא מקצת הסימן (דהיינו שלש שורות) לא יעשה אותו מקצת שיודע, אבל תשרׁת, תשׁו״ת, תר״ת אין מעכבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים, עושה. [שׁויע״ע (סיי תקצב סעי ג)].

שינה סדר סימני התקיעות

אם הקדים תרועה לתקיעה ראשונה לא יצא. [מ״מב (שם ס״ק ח)].

שינה סדרי התקיעות

סדר התקיעות (כגון תשרׁת לפני תשׁו״ת וכדו') אינו מעכב. [רמ״א (שם סעי ג)].

שיעור התרועה

נחלקו הפוסקים מהו שיעור תרועה. יש אומרים שיעור תרועה הוא כג' יבבות שהוא ג' כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין. [שׁויע״ע (סיי תקצ סעי ג) בשם י״א (הראשון)]. וי״א ששיעור תרועה הוא כשלשה יבבות, וכל יבבא שיעורה ג' טרומיטין, ויוצא סך הכל שהם ט' טרומיטין. [שׁויע״ע (סיי תקצ סעי ג) בשם י״א (השני)]. ונכון לעשות כן לכתחלה בכל תרועה בין של תרׁת ובין של תרׁת ובדיעבד די בג' כחות כדעה א'. [מ״מב (סיי יו ס״ק ט)]. ובדיעבד פירושו שכבר תקע. [גר״ח (אות ז)].

להאריך בתרועות

מותר להאריך אפילו הרבה (כלומר להוסיף טרומיטין) בתרועות. [שׁויע״ע (סיי תקצ סעי ג)].

שיעור התקיעה

שיעור תקיעה (בין שלפניה ובין שלאחריה) היא כתרועה. ולדעה הראשונה הנ״ל הוא ג' טרומיטין. ולדעה שניה היא ט' טרומיטין [היינו בשל תרׁת, שאלו בשל תשׁו״ת הוא יותר מעומד] וצריך להאריך בתקיעה של תשרׁת כשיעור י״ח טרומיטין. [שׁויע״ע (סיי תקצ סעי ג) בשם י״א (השני)] ומ״ב (סיי ק יד) דלא כהרמב״ם (פי״ג הי״ד) הביאו להלכה הגר״א בבבאור דקיעה הוא חצי תרועה]. ונכון לחוש לדעה האחרונה לכתחלה, ובדיעבד די אם עשה אותה כשלשה כחות כדעה הראשונה. [מ״מב (סיי ק יג)]. ועל כן צריך התוקע לזהר שיאריך בתקיעות של תשׁו״ת שכל תקיעה יהיה לפחות כשיעור ח״י כחות ומעט יותר והתקיעות של תשׁו״ת יהיה לפחות כשיעור ט' כחות. [מ״מב (סיי ק ט)].

לכלול לשיעור תקיעה אף את הפסקים שבתרועה

יש תרועה אם יש קול לקול. [הגרנ״ק זצ״ל (חוט שני ר״ה פי״ד עמי סז אות ח)]. וכן בשפת אמת (ר״ה לה) על תוסי ד״ה שיעור וד״ה בא״ד ורבי״א (י״ל דשיעור תקיעה כתרועה היינו הקולות וההפסקות (ולפי״ז אף לדעת הראב״ד דשבר כגי יבבות מ״מ צריך ליהזר שלא יאריך בשבר כמו ג' יבבות וההפסקות רק כגי הקולות בלבד כני״ל), אך משמעות הפוסקים נראה דמרפשי דאין ההפסקות בכלל דוק בטור ובי״ ותשכח, עיכ״כ].

אופן החישוב של שיעור הכחות

משערין הכחות לפי אדם בינוני היודע את מלאכת התקיעות. [הגרנ״ק זצ״ל (חוט שני ר״ה פי״ד עמי סז). ועיי ברמב״ן (דרשה לר״ה ד״ה כיון שנינו) שכתב דצריך כל א' לשעוריה תקיעה כתרועה דנפשיה, עיישׁ. וכיכ בשפת אמת (ר״ה לג: ד״ה במשנה) ועיי בסדור יעב״ץ (סדר התקיעות אות ו)]. ולמעשה אין הלכה כן, אלא התקיעה צריכה להיות כאורך הנ״ל ואינה תלויה במה שהוא מאריך בתרועה (או בשברים). [מ״מב (סיי תקצב סעי ג) ונרמ״א כתב דיש מחמירים וניזכ״ וראו הפוסקים, וכן מפרש ב.ה.ש.טו. וכן נקט במועדים וזמנים (חיים א סיי ה הגה ז) ומ״מ כתב דיש מחמירים בזה ע״מ לצאת המצוה ללא פקפוק כי המחמירים מבואר בארחות חיים בשם הרשב״א, עייכ. וכן דעת הגרשׁו״א זצ״ל (אשרי האש ח״ג פס״ז אות לו) שרצוי להקפיד בזה].

קיצר בתקיעות והאריך בשברים

לפי דעה הראשונה הני"ל צריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור ט' טרומיטון. ולפי דעה האחרונה צריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור י"ח טרומיטון. ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור של י"ח טרומיטון ובאריכותו בשברים היה שוה עם התקיעה לדעת השו"ע לא יצא לא כמר ולא כמר. וק"ו אם האריך יותר בשברים שלא יצא. (שו"ע סי' תקצ סעי' א)
בשם י"א (השני ומ"ב וסי' טו). אמנם לדעת הרמ"א יצא, אלא אם כן עשה השבר בתשרי"ת כדי ט' כוחות אז אמרינן שאם עשה התקיעה בתשרי"ת פחות מי"ח דלא קיים לא כמר ולא כמר. [ביאר הלכה (סעי' ג ד"ה ומי שלא)]. ולפי מנהגנו שנוהגים לעשות השברים מג' עד ט' כחות בדיעבד אינו יוצא. [ביאור הלכה (ש)].

להאריך בתקיעות לפי הסימן שתוקע

צריך להאריך בתקיעה יחד ר"ל לילל וגנח ושיעור תקיעה הלכה הוא כתרועה [ולפי דעה הראשונה הני"ל אם נעשה התקיעה של תשרי"ת כשיעור י"ח כחות. ובדיעבד אם לא עשה אותה כט' כחות, ופחות מזה אפילו בתשי"ת לא יצא וצריך לחזור ולתקוע, שהרי מנהגנו להאריך בשברים כי שבר יותר משלשה כחות עד ט' [ולא עד בכלל], ואם כן הוי תרי קולי דסדרי אהדדי, שהרי שאנו עושין קצת שבירים כשמונה כחות (עד כרחץ שאנו תופסין דשיעור תקיעה הוא כט' כחות דוקא ולא פחות מזה]. [מ"ב (סי' ק) ושע"י (אות ד)]. ובתקיעה של תשי"ת יש להאריך יותר משל תרי"ת כי שברים הוא וגנח והוא יותר גדול מלילל שהוא תרועה [נשיעור התקיעה די בזה כתעשה כחות] ובשל תרי"ת די בתקיעה כשהיא לא ג' כחות כמ"ש בריש הסעיף]. [שו"ע (סי' תקצ סעי' א) ומ"ב (סי' ק)].

להאריך בתקיעות יותר מהשיעור

מותר להאריך אפילו הרבה בכל תקיעה כי אין לה שיעור למעלה. [שו"ע (סי' תקצ סעי' א)].

שיעור שבר

לכתחלה יעשה שיעור הג' שברים כט' כחות ובדיעבד יצא אם האריך כ-ו' כחות או קרוב לזה. [מ"ב (סי' ג)]. וע"י בשעה"צ (אות ח) ובהני"ל (שם) בשם המט"א שיעור של שבר א' בתשי"ת יוכל להמשיכו עד וי"ח כחות ולא עד כח"ו וממילא בתשרי"ת שהוא כדי שיעור שברים ותרועה הוא עד ט' כחות (ובכל עד בכלל).

להאריך בשברים

לדעה הסוברת שתרועה היא תשעה כחות אין קפי"א אם מאריך קצת בשברים. [שו"ע (שם)]. ר"ל כיוון דשיעור תקיעה הוא כט' וטרומיטון לפחות ממילא יוכל להאריך בשבר אחד מהשברים עד כ"ח טרומיטון ולא יחשב כתקיעה אבל יזהר שלא יעשה כשיעור ר"ח טרומיטון דאז פסול אף בדיעבד דנחשב כתקיעה לכוי"ע. [מ"ב (סי' ג)]. ועיי"ש דבתשרי"ת היה לנו להקל יותר להאריך בשבר אחד עד י"ח כחות כיון דתרועה שם הוא בסך זה ממילא לא הוי שיעור תקיעה עד י"ח שעות גניחות ילולת, אלא דיש לחוש לכלבו"ה הדעת שפעם אחד יעשה השבר ארוך מחבירו, ובתשי"ת הלא אסור לעשות כ"ו כ"כ"ל, וכ"י ישוה אותם בכל מקום שלא יהיה שום שבר ארוך כט' כחות, וגם לדעת הראב"ד כל שבר שהוא כט' כחות נחשב כתקיעה, וע"כ יש לזהר בזה ומי"מ בדיעבד אינו נפסל אם עשה השבר בתשרי"ת עד י"ח כחות אבל י"ח פסול אף בדיעבד דשוב נעשה תקיעה לכוי"ע].

אולם לפי דעה הסוברת שתקיעה הוא ג' כחות בעלמא, צריך לזהר שלא יאריך בשבר כשלשה טרומיטון, שאם יאריך יוצא מכלל שבר ונמצאת תקיעה (ובין בשברים של תשי"ת ובין בשברים של תשרי"ת צריך לזהר בזה). [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' ח)]. וי"א שאין לחוש אם האריך בשברים קצת, ובלבד שלא יאריך יותר מדאי. ושכן מנהג בני אשכנז. [רמ"א (שם)]. ומי"מ בשברים של תשרי"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים ותרועה שצריה תשרי"ת עושים מספק שמת תרועה דקרא הוא שניהם יחד וא"כ גם התקיעה שצריה להיות כשניהם יחד וע"כ אף שהאריך קצת בשברים אין חשש, ובתשי"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים מהאי טעמא אבל כשיעור ג' טרומיטון מותר הדא כד עבדינן שברים דהוא ארוך יותר מתרועה די"ח הוא מחמת דנתספק לנו דשמא תרועה הכתוב בתורה הוא שברים די"ח וכ"כ"ל וממילא התקיעה הוא ג' ארוך יותר. ודעה הא' ס"יל דכיון דבסדר תרי"ת התקיעה רק כתרועה ג' כחות קטנים שוב אין להאריך בשבר אלה לעשותו כעין זה. [מ"ב (סי' ט)].

ולמעשה יזהר בכל השברים בין בתשי"ת ובין בתשרי"ת שלא יעשה שום שבר מט' כחות וטוב יותר שלא יעשה בכל שבר רק כשלשה כחות. [מ"ב (סי' ט) ושע"י (אות יא) לחוש לדעת הראב"ד דשיעור ט' כחות הוי תמיד שיעור תקיעה בין תריר"ת ובין בתשרי"ת. ועיי"ש (אות יב) שכבת דאף דלדעה ראשונה מחמיר השולחן ערוך שלא לעשותה אפילו מג' כחות, כבר כתב רמ"א דנהגינן בזה להקל, וגם אם נרצה לנהוג בזה כותיה יהיה נגד דעת הראב"ד וגם נגד דעת אחרונה].

לחושף שברים

אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה', יש אומרים שאין לחוש. [שו"ע (סי' תקצ סעי' א)]. ויש מן הפוסקים שמחמירין בזה ונכון לחוש לדבריהם לכתחלה שלא לעשות יותר מן ג' שברים. [מ"ב (סי' יא)]. ויש שלא הקפידו בזה. נע"י בחוט שני (ר"ה עמ' ט) בשם החו"מ"א שלא הקפיד בזה. וע"י בקצה המטה (סי' ד)]. והמנהג הפשוט לדקדק בזה.

ג' שברים בנשימה אחת

ג' שברים צריך לעשותם בנשימה אחת. [שו"ע (סי' תקצ סעי' ד)]. ולדעת רוב הפוסקים זוהו לעיכובא אפילו בדיעבד. [מ"ב (סי' טז)]. וסתימת הפוסקים ששברים בעינן בכח אחד ללא הפסק כלל ביניהם. [ועי' מש"כ במועדים וזמנים (ח"א סי' ה אות ט ובהגה שם)].

שברים - תרועה בנשימה אחת

ג' שברים ותרועה דתשרי"ת י"א שאינו צריך לעשותם בנשימה אחת (ומי"מ בדיעבד אם עשה לא מעכב והוא שלא ישוה בהפסקה יותר מכדי נשימה). וי"א שצריך לעשותם דוקא בנשימה אחת (לעיכובא). [נע"י שו"ע (סי' תקצ סעי' ד) ומ"ב (סי' יז ויח)]. ומי"מ אף לדעה זו לא יתקע שי"ת בכח אחד בלתי שום הפסק דבכה"ג לא מיקרי נשימה אחת אלא יפסיק מעט רק שלא יהיה בכדי נשימה בנתינים. [מ"ב (סי' יח)]. ובמועדים וזמנים (ח"א סי' ה בהגה ד"ה ונראה דבמקום) שבכה"ג לא יפסיק יותר ממשוהו. ודעת החו"מ"א (אוי"ח סי' קלו ס"ק א) שאין להפסיק כלל ומריע מתוך השבר. וכן דעת האבני"ז (אוי"ח סי' תמג אות ה וסי' תמג אות כ). וע"י בשו"ת הלכות (סי' תקצ אות ו) שלדעה זו מריע מתוך השבר ממש ואינו מסיים את השברים. אולם באמרי יוסר (יו"ד ליקוטים סי' לד עמ' קסב-קסג) דלדעה זו יש לפסיק השבר האחרון שיהיה ניכר שסיימו ולאחר מכן להתחיל מיד התרועה. וכן דעת הגרני"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ' עב)].

ולמעשה דעת השו"ע (סי' תקצ סעי' ד) שירא שמים יצא ידי כולם, ובתקיעות של מיושב יעשה בנשימה אחת, ובתקיעות דמועמד יעשה בבי' נשימות. אבל איפכא לא. ובמקומות שנהגינן לתקוע למלכויות תשרי"ת תשי"ת וכן לזכרונות וכן לשופרות יכול לעשות ג"כ להיפך במיושב בשתי נשימות ומועמד בנשימה אחת. [מ"ב (סי' טז)].

ודעת הרמ"א (שם) שהמנהג הפשוט לעשות הכל בבי' נשימות. ומי"מ יזהר שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כני"ל וע"כ טוב שיקרא לפניו המקרא שברים תרועה בפעם אחת שאם ימתין התוקע עד שיקרא הקורא לפניו תיבת תרועה עלול מאד שיהיה עי"ו הפסק יותר מכדי נשימה. [מ"ב (סי' כא)].

ומי"מ במקומות שנהגינן לעשות בנשימה אחת ג"כ לא ישנו מנהגם. ואפילו לפי מנהגינו אם עשה בנשימה אחת יצא. [מ"ב (סי' כ)]. ומנהג ארץ ישראל כהשו"ע. [לוח אר"י להריב"מט]. והתשרי"ת שבשלישה הקולות בסוף התפילה א"עיי"פ שאינן נמקבות (כמבואר להלן) נראה שעדיף לעשותם בנשימה אחת (עיי"מ לצאת לכוי"ע כני"ל) כי יש אנשים ונשים שבאים לצאת ידי"ח בתקיעות אלו. [נע"י בשעה"צ (אות ח) שציין שהחיי"א השמים משי"כ הרמ"א הדמה הפשוט לעשות הכל בשתי נשימות, דבאמת הכרעת השולחן ערוך טובה מאד, דבזה אנו יוצאין ידי כל הדעות, וגם דדעת הב"י דאפילו לדעת ר"ת אם עשאן בנשימה אחת יצא, וא"כ אם נעשה בנשימה אחת יותר טוב לאת די הדין, וע"כ].

לנשום בפועל (למהומה יציל)

יש אומרים שיש לעשות נשימה בפועל. [גר"ז (אות ח), גר"יז (פניני רבנו הגר"י עמ' סח והלכות חג בחג פ"י"ב הגה 38), הגר"צ"פ פראנק (מקראי קדש ימים נוראים סי' יז) ומועדים וזמנים (ח"א סי' ה אות ז בהגה ד"ה אמנם)]. וי"א שאינו צריך לנשום בפועל, אלא די בהפסקה בכדי נשימה. [הגרשו"א זצ"ל (אשר האיש פט"ו אות לג) והגרני"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה פי"ד ס"ד ק)]. ולמעשה אם לא נשם בפועל אבל הפסיק בכדי נשימה יצא. [מועדים וזמנים (שם בהגה ד"ה והפוסקים)].

אורך הנשימה (לעושים שי"ת בבי' נשימות)

במפסיק לנשום כדרכו וכל הזמן שמפסיק רק בנשימה כדרכו אינו חושש כלל. [מוע"ז (שם אות ז בהגה ד"ה ונראה דבמקום)]. וע"י במ"ב (סי' כא)]. ומי"מ ימעט בהפסק. [הגרני"ק זצ"ל (שם פי"ד ס"ק ד)].

הפסק של נשימה ניכר

לא צריך שההפסק של נשימה או בכדי נשימה יהיה ניכר לשומעים. [כן מבואר בב"י (סי' תקצ) שהרי כת' י"דבתיא דשברים יתרועה ליכא היכרא להדיטוטא אי עביד להו בנשימה או אי עביד להו בבי' נשימות].

תרי"ת בנשימה אחת

אם תקע תרי"ת בנשימה אחת, יצא. ויש מי שאומר שלא יצא. [שו"ע (סעי' ה)]. והעיקר כסברא הראשונה. [כן יוצא מהשו"ע שפסק כדעה הראשונה בסתם. וכן משמע המ"ב (סי' ק) כב) שמצדד להקל].

תקיעה גדולה לאחר התקיעות של מיושב

יש נוהגים לתקוע תקיעה גדולה בסוף התקיעות של מיושב. [מנחת אלעזר (חי"ב סי' סה) ע"פ מהרי"ל, וכתב דאין לשנות המנהג משום י"אל תטוש תורת אמ"י. וכן מודפס במחזורים]. ויש שלא נהגו לתקוע תקיעה גדולה רק בסוף כל התקיעות (כמו שיבואר להלן) [כן מבואר בשו"ע (סי' תקצו), במט"א (שם אות ט) ובמ"ב (שם ס"ק א)]. ובלוח אר"י לא הביא דין לתקוע תקיעה גדולה כלל, וכן נראה שהוא מנהג הנפוץ, ומי"מ כל מקום ינהג כמנהג מקומו.

מאה קילות

יש נוהגינן לחזור ולתקוע בסוף התפלה ל' קולות. [רמ"א (סי' תקצו)]. וי"א שיש להוסיף מספר עוד י' קולות עיי"מ להשלים (ביחד עם תקיעות הקודמות) מאה קולות. [מ"ב (סי' א) בשם הש"ח]. וכן המנהג הפשוט. ויש נוהגים להוסיף ה' קילות אחר קדיש שתקבל שלאחר חזרת השי"ן. ואין קילות אחר שיר של יום לפני לודו' ה' אורי. ויש נוהגים להוסיף ה' קולות לאחר קדיש דרבנן שלאחר אין כאלוקינו. והי' קולות אחר קדיש יתום לפני שיר של יום, וכן המנהג באר"י. [לוח אר"י להגרני"מט].

תקיעה גדולה

לאחר התפלה יש מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה. כדי לערבב השטן שלא יקטרג עליהם אחר התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושמחים לומר שאינם יראים מאימת הדין. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' א)]. ואין אנו נוהגינן כן רק בסיום תקיעה אחרונה של השלמת מאה קולות, המקרא אומר תקיעה גדולה והתוקע מאריך בה יותר משאר תקיעות. [מ"ב (שם)].

תקיעות של רשות

לאחר שיצאו ידי"ח, שוב אין לתקוע עוד בחנם (פרט לתקיעות שעושים לצאת ידי"ח עוד מוסקים), דכיון שאי"צ הוי ככל שאר יו"ט שאסור לתקוע משום שבות. (אולם השופר מותר בטלטול, כי ראוי לתקוע בו להוציא אחרים שלא יצאו עדיין). [רמ"א (שם ומ"ב (סי' א)].

הפסק בין התקיעות

שמע ט' תקיעות בזמנים שונים

שמע ט' תקיעות (או ג' סדרים) בטי' שעות ביום, בדיעבד אין בזה משום הפסק, ויצא, ואפי"ה הם מטי' בני אדם, תקיעה מזה תרועה מזה ונתקיעה מזה. [שו"ע (סי' תקפח סעי' א) ומ"ב (סי' ה-ו)]. אלא שכל זה בששה ביניהם שלא מחמת אונס, אבל בשוה באונס, אם שוה אפי' רק כדי לגמור את כל הסדר יחזור לראש אותו הסדר (לרמ"א בסי' ס"ה, אולם לשו"ע שם אי"צ לחזור לראש הסדר). ואף ביו"ט שני יעשה כן (ללא ברכה). [מ"ב (סי' ו) ושע"י (אות ז)].

הפסיק בין תקיעה לתקיעה בקול שופר שאינו ראוי

יש אומרים שמה שמבואר שאין משום הפסק בין התקיעות היינו בתנאי שלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה בבא. [שו"ע (סי' תקפח סעי' א)]. אבל אם הפסיק בקול שאינו ראוי באותה בבא כגון שעומד בתשי"ת ושמע תרועה או שעומד בתרי"ת ושמע שברים יש משום הפסק. והסכמת האחרונים שאפי' הכפיל השברים או התרועה בי' פעמים הוי הפסק, וע"כ ה"ה בשמע' בי' שברים או בי' תרועות זה אחי"ז וכיון לצאת ג"כ מפסיד כל הג' קולות וצריך לתקוע מחדש. [מ"ב (סי' ח)].

הפסיק בתקיעה אחרת במתעסק (שומע תקיעות מביט כנפת אחר)

י"א שאפילו אם שמע תקיעה שאינה ראויה באותו סדר במתעסק (ע"י בסמוך) הוי הפסק. [שו"ע (סי' תקצ סעי' ח)]. ועיי"ש סי' תפ"ח סעי' ב, שבחיא מוח' אם יש הפסק בקול שאינו ראוי (אף שאינו מתעסק) באותה בבא. וע"י בהני"ל (שם) שתמה אמאי השו"ע בתק"צ סתם להחמיר, ועיי"ש. [וי"א שמתעסק לא חשיב תקיעה כלל ודינו כאלו שמע קול אחר בינתים שלא נחשב הפסק על ידי זה. [מ"ב (סי' ק לג)]. ומי"מ לכתחי' בודאי טוב לחוש למחמירים, וע"כ צריך לזהר במקום שבתי כנסיות תכופינן וזה אצל זה שלא יתקעו בהכ"נ אחד זה שיגמרו באחר, דאלי"כ לא ישמעו על הסדר, שאף שאין מתכוין לשמוע לשם מצוה ואין ברצונו כלל לשמוע, מי"מ לדעת המחבר אפילו שמע כמתעסק הפסיד התקיעות ששמע. [ביאור הלכה (שם ד"ה כמתעסק)]. ומה שסתם בזה המ"ב בסי' תקפ"ח (סי' ק) ו' נראה שסמך על דבריו כאן שהיו עיקר מקומו]. ויש מקילינן בזה אחר ששמעו ל' קולות. [הגרני"ק זצ"ל (אחרות רבנו חי"ב עמ' קצד)]. ודעת הגר"ש קמנפצי זצ"ל (קובץ הלכות ימים נוראים פ"י"ב הגה כא) שבמקום שהקילות הבאים מבהכ"נ השני חלושים יש להקל בצירוף דעת ט"ז המובא במ"ב (סי' תקפז ס"ק ז)].

לא עלה קול התקיעה יפה

התוקע ולא עלה לו קול התקיעה יפה אלא בפעם שאינה שנית, בין שהיה בנשימה אחת ובין בשתי נשימות, אין הקולות הראשונים מפסיקים וממקלקלים הסדר, ותקיעתו כשרה. (כי מתעסק לתקוע תקיעה כשרה אין זה נחשב להפסק המקלקל את הסדר). [הגרשו"א זצ"ל (פ"ב אות ח). אולם ע"י מ"ב (סי' לד) שמשמע שהדבר תלו אם עשה בנשימה א' או בי' נשימות].

נפסק הקול באמצע (אם הולכים אחר התקיעה או שמיעת הצבור)

י"א שתקיעה שנפסקה באמצע אפילו בפרות מכדי נשימה פסולה. [ח"י"א (ככל קמב אות ח), וכן משמע בערוה"ש (אות ז)]. וי"א שאפילו אם הפסיק יותר מכדי נשימה אם לאזנן השומע נראה הדבר כקול א' יצא. ואם נשמע כבי' קולות נפרדים נפסלת התקיעה. [מט"א (סי' תקצ אות כה). וע"י באבני"ז (אוי"ח סי' תמג אות ז) ובמועדים וזמנים (שם אות ג ובהגה שם)]. ולמעשה אם אין הדבר נרגש כלל בשמיעה יש להקל שאינו הפסק כלל. [הגרני"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ' עב)]. ומה מבואר דאזולנן לתקיעות לפי שמיעת הקהל (ולא לפי תקיעת התקע). וכי"כ במועדים וזמנים (שם אות ז בהגה ד"ה והפוסקים)].

כמה אנשים שתקעו כאחד כל הסדר

אם שנים תקעו אחד כל הסדר, ואפילו אחד תקע בחצוצרות (אף על גב שהקולות משונים), יצא כי נותן דעתו על השופר. [רמ"א (סי' תקפח סעי' א) ומ"ב (סי' ז)]. ואף על גב ששכל מקום אמרינן דתרי קלי לא משתמעו שאני הכא שהוא מצוה הבאה ליזמן לחיובא לא ויהיב דעתיה לשמוע יפה. [מ"ב (סי' ז)]. ומי"מ התוקע בחצוצרה עצמו לא יצא כי ודאי לא שמע היטב קול השופר. [שעה"צ (אות כא)].

שמע תקיעה, תרועה, תקיעה מכמה אנשים יחד

שמע ט' תקיעות מטי' בני אדם שתקעו כולם יחד (אי' עשה תקיעה והשני תרועה והשלישי התקיעה השניה וכן כולם), לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. [שו"ע (סי' תקפח סעי' א)]. ויש מי שאומר שמעכ"פ ידי תקיעה אחת יצא וצריך להשלים עליה ח' קולות מתרועה ואילך ויש אומרים דאפילו ידי תקיעה אחת לא יצא וצריך להתחיל מחדש כל הטי' קולות וצריך לתקוע מחדש ומי"מ הברכה לא הפסיד אם לא הפסיק בדברים אחרים. [מ"ב (סי' ט)]. וביאר בשעה"צ (אות טו) שאינו חוזר ומברך כמו בכל מקום שטעה בתקיעתו ותוקע מחדש דלא הוי הפסק, ובפרט ליש אומרים שלתקיעה אחת עלה לו].

נתקל בשברים של תשרית והתחיל להרעי

אם טעה בתשרית ואחר תשרית, שברים התחיל להרעי, אם נזכר מיד יתקע שבר אחר, ואם לא נזכר עד שמר התרועה שהתחיל בה בטעות, לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע, ולא חוזר ותוקע י' שברים ומרעי ותוקע. (שו"ע סי' תקצ סעי ז'). ולא הפסיד סדרו כיון שגם התרועה שייכת עכשיו להשברים שהתקיעה הם תרועה בתשרית, ועל כן נחשב רק כמו

נתקל בשברים שאינו מפסיד השברים על יד זה. [מ"ב (סי' כז). ודעת המ"א (אות כב) שדוק בתקע שני שברים הדין כן אבל אם לא תקע רק שבר א' וטעה והתחיל להרעי ונזכר והוסיף ב' שברים או אע"פ שלא נזכר כל התרועה וגם כבר התשרית זה צריך לחזור ולהתחיל מן השברים כמו בגומר כל התרועה, עיי"ש (אות כ) באלף למטה טעמו בזה. אולם מסתימת המ"ב משמע שאין לחלק]. ועי' בסמוך.

לא עשה בנשימה אחת

יש אומרים שמה שמבואר לעיל שאינו חוזר היינו דוקא כשהיה בנשימה אחת, אבל אם לא היה בנשימה אחת צריך לחזור לתקוע י' שברים תרועה. ויש חולקים שלעולם אפילו היה בנשימה אחת ג"כ צריך לחזור ולתקוע ג' שברים ולגמור הסדר כיון שעכ"פ הפסיק באמצע השברים. וראוי לחוש לכתחלה להחמיר כדבריהן. [מ"ב (סי' כז)].

נתקל בתשרית

אם אירע כני"ל שהתחיל לתקוע קול אחר בתשרית, הפסיד גם תקיעה ראשונה [שו"ע סי' תקצ סעי ח], כיון שהתחיל בשברים [שבר אחד או שתיים] ואח"כ עשה תרועה לא אמרין שהוא בכלל נתקל כו"ש אם עשה כל השברים ואח"כ עשה תרועה אין שהוא לא מענינא קלקל בזה כל הסדר [וה"ה] אם עשה התרועה קודם השברים אין חילוק בכל זה בין שגמר התרועה או שלא גמר בכל ענין הפסיד התקיעה ראשונה]. [מ"ב (סי' כט)].

נתקל בתר"ת

אם אירע כני"ל בתר"ת, כגון שהתחיל בתרועה והתחיל הפסיק והתחיל לעשות שבר א', הפסיד גם תקיעה ראשונה, מחמת שאין לו שייך כלל לתרועה שבסדר זה הפסיד גם תקיעה ראשונה. [שו"ע (שם ומ"ב (סי' כט)].

הפסיק בין הקולות

אם הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים (של תשרית או של תשרית ויש מקילין בתשרית), או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה (של תר"ת), וכן אם הרעי ב' תרועות זו אחר זו (התפסיק ביניהם, אבל אם עשאן בנשימה או נחשבת כתרועה ארוכה), או שתקע אחר התרועה תקיעה כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה (ויש מקילין וסוברים שמתעסק אינו בכלל תקיעה כלל, מ"ב (סי' ל"ג), או לאחר שתקע שלשה שברים שתק והפסיק (היינו שהיה בשתי נשימות אבל אם היה בנשימה אחת אין הפסק, מ"ב (סי' ל"ד) ותשרית) תקע שברים אחרים, ואפי' שבר א', בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה. [שו"ע (שם סעי ח) ומ"ב (סי' ל). ובאר בהב"ל (שם) שאין זה דומה לדינים הנ"ל לענין נתקל בשברים והתחיל להרעי שמבואר אחר הפסיק בתשרית כי הכא מיירי שגמר השברים או התרועה כליו. ובשעה"צ (אות לב) ביאר שכאן מדובר בהפסיק אחר שגמר השברים, לכך אפי' שבר א' הוא ענין חדש, משא"כ בדינים הנ"ל במיירי ששעה (שתי השברים והתרועה שנתקל בה) בכח א' וע"כ אין השברים והתרועה מפסיקים כי הם מענייניו (ועיי"ש עשה דברי בעל דף אפרים (שם ומ"א) אות טז) שיצא לחלק בין שבר שמצאת שהוא אך שבר אפי' א' מפסיק משא"כ קול תרועה. אלא דהשעה"צ לכאן סותר דברי המ"ב (סי' כז) שהביא מ"י אם צריך כח א' בהא דנתקל ע"מ לצרף שבר אחד אחר התרועה לשתי השברים הראשונים, ומבואר שם דע"כ לכ"ע אף אם היה הפסק לא מפסיד תקיעה הראשונה. ועל כן המפסיק בתשרית בין שברים לתרועה יותר מכדי נשימה חוזר לתקיעה ראשונה של אותו סדר. [לוח אר"י (בהגה)]. ואם כבר תקע גם תקיעה אחרונה אותה תקיעה עולה לו במקום תקיעה ראשונה וגומר משם ואילך על הסדר. [מ"ב (סי' לה)].

תקע שתי שברים שנתקע שברים כדן (בתשרית)

אם אחרי התקיעה הראשונה של תשרית תקע שבר אחד או שתיים והפסיק אינו חוזר לראש אלא חוזר ותוקע ג' שברים כדן, כי השברים הם מאותו ענין. [כן יוצא מהשו"ע (שם סעי ז) הנ"ל לענין מי שנתקל בתשרית ואחר שתקע ב' שברים טעה והתחיל להרעי דלא חשיב הפסק כי הוא מענינא. ועיי"ש במ"ב (סי' כז) שאפי' אם היה הפסק של נשימה (חוץ מהתרועה שנתקל בה) בין השברים הראשונים לשברים שצריך לחזור ולתקוע מ"מ לכ"ע לא הפסיד התקיעה הראשונה. וכן במשע מהשו"ע (שם סעי ח) שדוק אם תקע ג' שברים כדן שוב הוי הפסק, עיי"ש]. אולם אם עשה שלש שברים והפסיק חזר ותקע אפילו שבר א' חוזר לראש (כני"ל), [שו"ע (שם סעי ח)], אבל אם היה ללא הפסק (בנשימה אחת) נחשב הכל כאחת וכיון שייכול להוסיף כמה שברים, התקיעה כשרה. [מ"ב (סי' לד)].

תקע כמה טרומיטיים לפני שהתחיל להרעי (בתר"ת)

אם אחרי תקיעה ראשונה של תר"ת, תקע פחות משלש כחות והפסיק אינו חוזר לראש אלא חוזר ותוקע תרועה כדן, כי התרועה היא מאותו ענין. [כן יוצא מדברי השו"ע (שם סעי ז) כמו שבארנו לעיל לענין מי עשה שתי שברים והפסיק בתשרית. וכן מבואר בדברי החי"א שבסמוך]. ואם תקע שלשה כחות כיון שיש אומרים שזהו שיעור תרועה כשחוזר להרעי הרי עושה ב' תרועות והפסיד כל אותה הסדר. [עיי"ש (כ"ל קמב אות ב)], אלף המגן (על המ"א שם אות כה ובהגה), מנח"י (ח"ב סי' לח), לוח אר"י (שם והגר"ש זצ"ל (שם אות יב), דלא בהנהגת מהר"ש (אורח חיים סי' תקצ אות ד) שח"ב דכיון שרצה מתחילה לעשות ט' כחות, הרי לא נתכוון לצאת בני כחות, וא"כ לא יצא אף לשיטת רש"י]. אלא שאם מיד חוזר לתקוע ללא הפסק (בנשימה אחת) נחשב הכל כאחת. [מ"ב (סי' לד)].

טעה בין סדר לסדר

אם תקע שני תשרית, או שני תשרית, או שני תר"ת כהוגן, וטעה בשלישי, אין צריך לחזור אלא לאחרון שטעה אחר. [שו"ע סי' תקצ סעי ט].

נזכר שטעה אחר שהתחיל סימני אחר

הסימן ואח"כ חוזר ותוקע תשרית פ"א ואע"ג שהפסיק באמצע הסימן דתשרית בקולות אחרים אין בכך כלום כיון שבכל בבא בפ"ע לא היה הפסק בקולות אחרים. [מ"ב (סי' לה)].

ספק אם הקול היה כדן

אם יש ספק אם השברים או התרועה היו כדן אין לחזור עליה שנית שהרי זה כעושה שתי שברים או שתי תרועות שמקלקל את הסדר, אלא יחזור שוב לתקיעה ראשונה של אותו הסדר. [לוח אר"י להגר"מ"ס (בהגה אות ד)].

התחיל בתרועה בקול ארוך

יש מבעלי התקיעה שאינם מומחים במלאכה זו וכשעושיין תרועה מתחילין בו קול ארוך ונראה והתחלה כיון ששברים גם זה לאו שפיר עבדי. [מ"ב (סי' לא)].

לסיים התרועה בקול ארוך

יש מקומות שדרכן לסיים בסוף תרועה בקול ארוך. ויש מי שמפקפק בזה שאולי נחשב זה לשברים. [מ"ב (שם)].

התקלקל באמצע התקיעה האם יפסיק בנשימה לפני התחלת התקיעה

יש מצדדים שאם תקע תקיעה פסולה מותר לו לתקן ולתקוע בנשימה א' התקיעה הנכונה כגון אם תקע ב' שברים והתחיל להרעי יכול ללל הפסק לתקוע הג' שברים עם תרועה הקודמת. [מהר"ל דיסקין (ק"א סי' ה' אות ט)]. ויש מחמירים שצריך הפסיק ביניהם בנשימה. [הפלאה (הגהות סי' תקצ)]. ולמעשה אי"צ להשהות שיעור כדי נשימה אלא די בהפסק מועט שיהיה ניכר שמתחילת תקיעה כדן. [הגר"ש זצ"ל (שם פ"ד סי' ו). ועי' במוע"צ (שם אות א בהגה)].

טעה בתקיעות דמוישוב או שלאחר התפילה

דינים הנ"ל הם אפי' בתקיעות דמוישוב שצריך לחזור ולא נאמר דנסמך על תקיעות דמועמד דכיון שבידך על אלו צריך לעשות כהוגן, וגם בתקיעות דמועמד, צריך לחזור דמה עיקר, אבל אם טעה בתקיעות שאחר התפלה אין בכך כלום. [מ"ב (סי' לה)]. ואע"פ שאינן מעכבות מדינא מ"מ טוב לכוון בהן מספק שמא לא שמע איזו מהן כדן. [לוח אר"י להגר"מ"ס]. וכמו כן כיון ששכיח אנשים (שלא יכלו להגיע לתפלה) ונשים שבאים לצאת ידי"ח בתקיעות אלו יש להקפיד לתקוע כדן.

הקולות

קולות השופר

היה קולו ע"ה, צדק, צרוד, כשר, כי כל הקולות כשרים. [שו"ע (סי' תקפו סעי ו) ומ"ב (סי' קה)].

השתנה הקול באמצע

אם נשתנה הקול באמצע התקיעה מקול עב לקול דק, לקול צרוד וכדו', י"א שלא יצא. [ריב"א (רי"ה לג.) כי הקול השתנה בסופה אינו דיון מקול התקיעה וזהו הפסקה. וכן החמיר מהר"ל דיסקין (הובא במוע"צ (שם אות ט)]. וי"א שהתקיעה כשרה אף באופן זה לכתחלה. [החוו"א והגר"מ זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב ע"מ קפג), הגר"ש זצ"ל (שם אות ט והגה טו) והגר"ש זצ"ל (שם אותיות לו ולד)]. ולמעשה המחמירים אין בזה אלא משום הידור בעלמא. [הגר"ש זצ"ל (שם) והגר"מ זצ"ל (שם ע"מ טב)].

קולות השברים

י"א ששברים הם קולות שבר ואנחה. [רמב"ן (דרשה לרי"ה ד"ה וכתבו התוס').] וכן מנהג ליטא שתוקעים "א-טו", וי"א שאין בין שברים לתקיעה אלא שיעור בלבד. והוא קול ששבר ונפסק באמצעו. [רמב"ן (שם) אליבא דהתוס'. וריב"א (רי"ה לג.)]. וכן מנהג פולין שתוקעין "טו...". ולפי"ז צריך לזהר כשעושיין שברים, שכל שבר ושבר עצמו לא ישברו אותו ודלא כיש תוקעין שכל שבר עושיין בו "טו" בסופו, דהיינו שתוקעים טו-או-טו ותנועת הטו האחרון אינו שבר אלא יבבא מתרועה. ואין לשבר כל שבר, אלא לעשות פשוט, דהיינו תנועת טו-או לבד, וכן הגר"ח הלוי ז"ל היה מדקדק ע"ז מאד שלא לתקוע טו-או-טו. [עקמ ברכה (שופר אות ג). ועי' במוע"צ (שם אות ה בהגה) שהגר"ח היה תוקע או-טו]. וכל אחד ינהג כמנהג מקומו.

קולות התרועה

יש נהוגים בקבלת אבותם (וכן הוא מנהג בני תימן) לעשות תרועה מקול אחד צרוף עם עליות וירידות ע"י העדנת השופר. נ"י בסידור דרב סעדיה. וכן הוא במגדל ע"ז (שופר פ"ה) וכן מנהג בני תימן. ועי' במוע"צ (שם אות י בהגה) שכ"י שיש גם מגדולי אשכנז שהרעו כן, ושכן סיפר הגר"י וועלץ שנהגו כן בביהמ"ד של החת"ס בפרסבורג, ובהרהר מקומות בגליל העליון דאונגרין]. אולם המנהג הפשוט אצל אשכנזים להרעי קולות צרפים פשוטים "טו-טו". [מועדים וזמנים (שם)].

שמע תקיעות שלא כמסורת אבותיו

שינוי בקולות התקיעות אינו מעכב בדעבד. [כן משמע מסתימת הפוסקים. וכ"כ במועדים וזמנים (ח"א סי' ה' אות ה בהגה ד"ה ומערת נראה)]. ועל כן השומע תקיעת שופר שלא כמסורת אבותיו, כגון תימני השומע מאשכנזי וכדו', יצא. [הגר"ש זצ"ל (שם פ"ב אות יג)].

לפון לצאת אותו קול שתוקעים

אם לא כוון לצאת אותו קול שתוקעים נחשב כתוקע ללא כוונה ולא עולה לו. [שעה"צ סי' ט"ז תקצ אות טז]. ועל כך צריך להזהר לדעת איזה קול הבעל תוקע תוקע (והדבר מצוי כשהמקרא מחזיר את הבעל תוקע לתקוע תקיעה פעם נוספת והשומעים סבורים שהיא תקיעה של סדר אחר). ואם השומע מצוין על דעת הבעל תוקע לצאת הקול שהוא עומד לתקוע יוצא ידי חובו. [הגר"ש זצ"ל (תורת מועדים ע"מ רצח). ועי' בחו"ט שני (רי"ה ע"מ עג)].

התוקע בבנין שהוא תחת הקרקע

התוקע תוך הבור או בתוך מערה, אותם העומדים בתוך הבור והמערה יצאו, שבתוך הבור עצמו מסתמא נשמע קול שופר, ולא אותם אלא כל גופם בבור אלא אפי' הכניסו רק ראשם לבור מספיק. [שו"ע (רסי' תקפו) ושעה"צ (אות ג)]. והעומדים בחוץ (אפי' רק ראשם בחוץ), אם קול שופר שמעו, יצאו, ואם קול הברה שמעו, (פי' שמע קול השופר שמעו לבסוף קול הברה) לא יצאו, שהרי קול פסול מעורב עם קול השופר. וכן התוקע לתוך חבית גדולה וכיו"ב, אם קול שופר שמע, יצא, ואם קול הברה שמע, לא יצא. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' ד)]. וה"ה מר"ח וכח"ג (מקום שהוא תחת הקרקע) שקול התקיעה מתערב עם קול הברה לעומדים בחוץ. [מ"ב (סי' ב (סי' ו)].

בנין שמקצתו תוך הקרקע

בנין שרובו על הקרקע ומקצתו בתוך הקרקע, כיון שרובו למעלה מן הקרקע לא מתבלבל הקול ונשמע קול שופר אף לעומדים מבחוץ. [מ"ב (סי' ב)].

בנין תחת הקרקע וחלונותיו למעלה מהקרקע

יש להסתפק בבנינים הבנויים בקומה תחתונה מתחת לקרקע והחלונות הם למעלה מהקרקע סמוך לארך, התוקע שם מה דינו לעומדים בחוץ, אדולי אין הקול מתגלגל שם ומתערב עם קול הברה כמו בבור ודו"ת, וצ"ע. [בה"ל (רסי' תקפ)].

העומד מחוץ לבית הכנסת

יש אומרים שהתוקע בביהכ"נ ויש עומדים בחוץ קצת רחוק ממנו, שייך באופן זה קול הברה. ומ"מ יש לכל אדם בהנהגה לפי הירחוק מביהכ"נ שכל כי בידו להבחין ולהכיר אם קול שופר שמע ללחוד או מעורב בו קול הברה. ויש מי שמחמיר שלעומדים מבחוץ תמיד נשמע קול הברה (ועוד שאפשר שאין אנו בקריאין להבחין בין קול שופר לקול הברה). ויש לחוש לדעה זו שלא בשעת הדחק ולתקוע עוד פעם, בלא ברכה, אלא אם כן ברור לו ששמע קול הברה שאז עליו לברך. [מ"ב (סי' ז) ושעה"צ (אות ז)].

תקע מחוץ לבור והכרו שומע בתוך הבור

י"א שדוקא מבפנים לחוץ נשמע קול הברה, אבל לא מבחוץ לפניו, ועל כן אם תקע בחוץ והעומדים בבור שמעו יצאו ידי"ח. ויש מחמירים אף באופן זה. ולמעשה יש להחמיר לתקוע שנית בלא ברכה אם אינו ברור להם שקול שופר שמעו. [מ"ב (סי' ז)].

עומד בחוץ ותוקע לתוך הבור

התוקע שהכניס שופר לבור ותקע, והוא בעצמו עומד כולו מבחוץ, העומדים בבור יצאו בתקיעתו, והוא עצמו לא יצא אפי"כ ברור לו ששמע קול שופר. [מ"ב (סי' תקפו סי' ז)].

שמע חלק מהתקיעה בשעת חיוב והלק בשעת פטור

השומע מקצת תקיעה שלא בחיוב ומקצתה בחיוב (כגון שהתחילה לפני עמוד השחר, או שאמר למי שתוקע כמתעסק [כגון להוציא מ]ד שיכון להוציא יד"ח בהמשך אותה תקיעה, ותקע ומשך בה שיעור תקיעה), לא יצא. וי"א שיצא אם יש שיעור תקיעה בחיוב. [שו"ע (שם סעי ג)]. וסברא א' עיקר וצריך לחזור ולתקוע ללא ברכה, ויותר טוב שישמע הברכה מאחר. [מ"ב (סי' טו)]. ואפי"ה היום שנהוגין לתקוע יד יד כל ספק, צריכין ג"כ לזיזו. שאף תקיעה א' לא תהיה אפילו מקצתה קודם אור היום. [מ"ב (סי' תקפס סי' ג)].

לא שמע אלא חלק מהתקיעה

אם כל התקיעה היתה בחיוב, אלא שהוא נכנס באמצע התקיעה, או שיצא מביהכ"נ באמצע התקיעה ושוב לא שמע, לדעת המחמירים לעיל (והכי קיי"ל) לא יצא אע"פ שהיה שיעור תקיעה כמה ששמע, ודינו כאלו שמע רק חצי שיעור של תקיעה. [מ"ב (סי' תקפו סי' ד)]. אולם עי' בהב"ל (תקיעה) הביא בשם הנ"ל ששם רש"י ששמע הכל בחיוב אפילו לא שמע את כל יד"ח, ושאר הבאה"ל בע"ע. ועי"כ יש להזהיר את העם שלא יעשו רע כלל בשעת התקיעה כדי שישמעו כל הקולות מתחלתם ועד סופם. ועי"מ למנוע רעש לא יביאו ילדיהם (שלא יגיעו לחינוך). ואם באים מוטב שיהיו אצל אמותיהם בביהכ"נ אצל הנשים, דנשים אינן מחויבות מן הדין בתקיעת שופר. [מ"ב (סי' טו)].

לא שמע אלא חלק מהתרועה

י"א שהיה שיש להחמיר במקצת תרועה שיש בו שיעור שאם לא שמע כולה לא יצא. נאלף המגן (סי' תקפו סי' ה) ע"פ הריב"א (רי"ה כז. ד"ה הכי רבינו), ועיי"ש שהריב"א שהביא מ"ח בזה וסיים שראוי להחמיר בזה. וסתימת הפוסקים משמע להקל בזה.

האריך בתקיעה אחרונה ע"מ שתעלה לו לשינת תקיעות

אם האריך בתקיעה אחרונה של תשרית כשיעור ב' תקיעות, כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשרית ובשביל הראשונה של סדר הסמוך לו, לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת. וי"א שאפילו בשביל אחת לא עלתה לו. [שו"ע (סי' תקפס סי' ו)]. והעיקר כסברא ראשונה.

כן מבואר מהשו"ע פסק כהמקילין בדעה הראשונה בבתם.

[מ"ב (סי' תקפס סי' ו) ועי' במוע"צ (שם אות א בהגה)].

נתקל בתקיעה עובר הסדר הנכון

אם תקע תקיעה אחת בין ב' סדרים והתנה שלאיהו מהסדרים שהוא הנכון תעלה לו אותה התקיעה. יצא. [רמ"א (סי' תקפס סי' ו)].

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעטא עמיקתא שליט"א בקול הלשון – טל': *6761 יש להקיש 3–3–1 שלושה 65

הגליון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחתו – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

להצטרפות לרשימת התפוצה בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת: amikta571@gmail.com

